

İŞ SAĞLIĞI VE İŞ SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ

İş Sağlığı

- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nın yaptığı tanıma göre iş sağlığı, bütün mesleklerde çalışanların bedensel, ruhsal ve sosyal yönden iyilik hallerinin en üst düzeyde tutulması, sürdürülmesi ve geliştirilmesi çalışmalarıdır.

İş sağlığı,

işçilerin, eş ve çocuklarının iyilik hallerinin en üst düzeye çıkarılması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi, yalnız çalışma çevresinde değil yaşam çevresinde de sağlık zararlarından korunmaları,

- yeteneklerine uygun işlerde çalışmaları
- her türlü stres etkilerinden olabildiğince korunarak,
- sağlıklı insanlarla, sağlıklı ve kaliteli bir üretim temin etmeleri demektir.

Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre;

- Her gün yaklaşık **6.000 kişi iş kazası veya meslek hastalıkları** nedeniyle yaşamını yitirmektedir.

ILO rakamlarına göre;

- Yıllık toplamda 350.000 kişi iş kazası, 1 milyon yedi yüz bin kişi ise meslek hastalıklarından yaşamını yitirmektedir.

- Her yıl 270 milyon iş kazası meydana gelmekte ve 160 milyon kişi meslek hastalıklarına yakalanmaktadır.

Dr. Bernardino Ramazzini

- “Çalışanların Hastalıkları” adlı kitabında; “bir hastanın evine gittiğinizde ona sağlığı ile ilgili sorular sorarsınız.
- Bu sorulara ben bir soru daha eklemek isterim; hastaya **ne iş yaptığını da sorunuz.”** diyerek **yapılan iş ile hastalık arasındaki ilişkinin** önemini kalıcı olarak tıba kazandırmıştır.

İş ve Sağlık İlişisini Belirleyen Faktörler

- **1. Çalışan kişi-** İşçi yönünden;
 - Yaş
 - Cinsiyet
 - İş görme yeteneği
- **2. Çalışma ortamı** – İş yerindeki çalışma koşulları yönünden

Çalışan kişi- İşçi yönünden;

- **Yaş:** Yaşlara göre:
 - 12-15 yaş grubu, çocuk işçiler
 - 16-18 yaş grubu, genç işçiler
 - 19-50 yaş grubu, yetişkin işçiler
 - 50 + yaş grubu, yaşlı işçiler

Cinsiyet:

- Kadının çalışma gücü, erkeğin çalışma gücünün ancak % 70-75' ine ulaşabilir.
- kadın işçiler, gebelik ve emzicilik yönünden işe devamsızlık açısından farklılık gösterirler.

İş Görme Yeteneği:

- Mesleğe alınacak kişiyi iş zararları ve meslek hastalıklarından koruması bakımından bazı bünyesel özelliklere dikkat edilmelidir.

- Tip-meslek ilişkisi bilinmektedir.
- Örneğin zayıf çelimsiz bir kişi ağır bedeni çalışmalar için uygun olmadığı gibi, atletik bir kişinin de terziilik, saatçilik vb. parmak becerisi isteyen mesleklere seçilmesi uygun olmaz.

Çalışma ortamı – İş yerindeki çalışma koşulları yönünden

1. Kimyasal faktörler
2. Fiziksel faktörler-Tozlar
3. Biyolojik faktörler
4. Ergonomik faktörler
5. Psikososyal faktörler

Çalışma Yaşamı ve Sağlık İlişkisi

1. Kimyasal faktörler

- Metaller (kurşun, civa, arsenik, kadmiyum, krom, alüminyum vs)
- Gazlar (karbonmonoksit, metan, kükürtlü hidrojen, hidrojen siyanür vs)
- Çözücüler (benzen, toluen, heksan, stiren vs)

- Asit ve alkali maddeler
- Pestisidler (organik fosforlu bileşikler, arsenik bileşikleri, klorlu hidro karbonlar)
- Bu maddelerden bazıları akut ve kronik zehirlenmeler ve kanser yapıcı özellik gösterebilir.

2. Fiziksel faktörler

- Sıcaklık ve gürültü
- İşin niteliğine göre titreşim
- Radyasyon
- Yüksek veya düşük basınç

Tozlar

- Toz; partikül büyüklüğü < 100 mikron olan ve havada asılı olarak bulunan maddeler
- Kronik obstrüktif akciğer hastalıklarına neden olurlar
- Deri ve diğer organlarda iritan etkileri olabilir

3. Biyolojik faktörler

- Cerrahi dallarda, kan bankası çalışanlarında **Hepatit-B ve kanla bulaşan diğer hastalıklar**,
- patologlar arasında **tüberküloz enfeksiyonu** daha sık olarak görülür.

- Ayrıca **gıda endüstrisi, tarım ve hayvancılıkla ilgili işlerde, giyim sektöründe** çalışanlar da biyolojik faktörlere maruz kalmaktadırlar.

4. Ergonomik faktörler

- İşyerindeki çalışma koşullarının işçilerin niteliklerine uygun hale getirilmesi ve sonuç olarak **"iş ve işçi uyumunun"** sağlanması olarak ifade edilen ergonomi ilkeleri işçilerin iş kazasına uğrama risklerini azaltır, iş verimleri daha fazla olur.

5. Psikososyal faktörler

- Çalışma ortamındaki kişiler arasındaki ilişkilerin iyi olması ve işyeri ortamındaki tehlikelerin kontrol altına alınmış olması gerekir

İŞ SAĞLIĞI UYGULAMA İLKELERİ

1. Uygun işe yerleştirme

- Bu "işe giriş muayenesi" ile sağlanır
- Bu yaklaşım sağlığı koruyucu yaklaşım olarak "birincil korunma" ilkesi ile uyumludur

2. İşyeri risklerinin saptanması

- Ortamda yapılan ölçümlerde faktörün düzeyi saptanır, bulunan değer standart değerlerle (izin verilen sınır değer) karşılaştırılır
- Ortamda bulunan düzey izin verilen değer üzerinde ise bu risklerin kontrolü gerekir

3. İşyeri risklerinin kontrolü

- Teknik uygulamalar ve mühendislik hizmetleri
 - Uygun havalandırma
 - İşlemin kapalı sistemler içerisinde yürütülmesi (kemoterapi ilaçlarının hazırlanması)

- Ayırma ve mesafenin artırılması
- İşyerinin ve makine-cihazların uygun yerleştirilmesi
- Islak yöntemle çalışma

- Kaynakta kontrol amacı ile yapılan bu uygulamalarda yeterince etkili korunmanın sağlanamadığı durumlarda etkilenmeyi önlemek amacı ile **çalışma süresinin kısaltılması**

- Kişisel koruyucu kullanımının son çare olarak saklanması gerektiği, **korunmada asıl yapılması gerekenin kaynakta kontrol yöntemlerinin uygulanması** olduğu unutulmamalıdır.

Kişilerin anatomik yapısına uygun kişisel koruyucuların:

- maskeler, gözlük,
- eldiven, iş elbisesi,
- baret, emniyet kemeri,
- kulak koruyucuları gibi kullanılması yoluna gidilebilir.

- Kişisel koruyucuların kullanımında **süreklilik** çok önemlidir.
- Koruyucu kullanımına çok kısa süreler bile ara verilmesi, koruyucunun etkisinin hızla azalmasına neden olmaktadır.

- Koruyucuların sürekli kullanımını sağlamak için **eğitim ve katılım** sürekli olmalıdır.
- Kişisel koruyucuların kullanımını **eğitimsizlik, uygun olmayan koruyucu kullanımı, uygun kullanmama** etkilemektedir

4. Aralıklı (PERİYODİK) kontrol muayeneleri

- Sağlık sorunlarının erken dönemde yakalanabilmesi için çalışanlar belirli aralıklarla sağlık muayenesinden geçirilmelidir.
- “**ikincil koruma**” uygulamasıdır

- amaç işyeri ortamında bulunan faktörlerin etkisi ile ortaya çıkabilecek sağlık sorunlarının erken dönemde saptanmasıdır.

- Bu muayenelerde ilerleyen yaşla birlikte ortaya çıkabilecek olan hipertansiyon, diabetes mellitus, kalp-damar hastalıkları hatta bazı kanserler gibi hastalıkların erken tanısı da sağlanabilir.

5. İşyerinde sağlık hizmetinin sağlanması

- İşyeri sağlık hizmeti, **birinci basamak düzeyinde** bir sağlık hizmetidir
- İşyeri hekimliği ve işyeri sağlık hizmetleri konusunda eğitilmiş doktor ve hemşirenin görev yapacağı bu birimin asıl işlevi **işe giriş ve aralıklı kontrol muayenelerini** yapmaktır

6. Sağlık eğitimi

- İşyerinde bulunan riskler, bunların olası sağlık etkileri ve bu risklerden korunma yolları konularında çalışanların eğitilmesi gerekir.

Meslek hastalıkları

- A Grubu Meslek Hastalıkları
- B Grubu Meslek Hastalıkları
- C Grubu Meslek Hastalıkları
- D Grubu Meslek Hastalıkları
- E Grubu Meslek Hastalıkları

A Grubu Meslek Hastalıkları:

- Bu grupta kimyasal nedenlere bağlı olarak meydana gelen meslek hastalıkları yer almaktadır.

B Grubu Meslek Hastalıkları:

- Listede arsenik, kurşun, krom, karbonmonoksit, benzen ve türevleri, pestisidler vb. çeşitli kimyasal nedenlere bağlı olarak oluşan **25 tür meslek hastalığı** tanımlanmaktadır.

- Bu grupta **mesleki deri hastalıkları** vardır.
- Mesleki deri hastalıkları **deri kanserleri** ve **kanser dışı mesleki deri hastalıkları** olmak üzere iki grup olarak belirtilmektedir.

C Grubu Meslek Hastalıkları:

- Bu grupta **tozlara bağlı mesleki solunum sistemi hastalıkları** vardır (silikozis, asbestozis, kömür tozuna bağlı meydana gelen hastalıklar vs.).

D Grubu Meslek Hastalıkları:

- Bu grupta **mesleki bulaşıcı hastalıklara** yer verilmiştir. Paraziter hastalıklar, hayvandan insana geçen hastalıklar ve sağlık personelinin hastalıkları olmak üzere 4 alt grupta toplam **30 hastalık** bu grupta yer almaktadır.

E Grubu Meslek Hastalıkları:

- İyonizan radyasyon, infrared ışınlar, gürültü, titreşim gibi **fizik etkenlerle olan meslek hastalıkları 7 tür hastalık** olarak listelenmiştir.

- **Meslek hastalıklarının en önemli yanlarından birisi, bu hastalıkların “korunulabilir” hastalıklar olmasıdır.**

İŞ KAZALARI

- İşyerindeki faktörlerin uygun yöntemlerle **kontrol altına alınması** durumunda meslek hastalığının hiç ortaya çıkmaması gerekir.
- Bu amaçla **havalandırma, kapatma, ayırma, ıslak çalışma** yöntemi gibi çeşitli mühendislik uygulamaları yapılabilir.

- a. Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
- b. İşveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısı ile,
- c. Sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,

- d. Emzikli kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
- e. Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında.

- Riskli yaş
- Riskli cinsiyet
- Riskli iş kolları

İŞ SAĞLIĞI HEMŞİRESİ

- **Amerikan İş Sağlığı Hemşireler Derneği'nin tanımına göre**
- İşyerinde işçilerin sağlığının korunmasında hemşirelik uygulamalarını uygulayan kişidir.

- İşçilerin sağlığının korunması, erken tanı, hasta ve yaralı sağaltımı, rehabilitasyon görevleri arasındadır.
- Sağlık eğitimine, çevre sağlığı hizmetlerine, insan ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunur.

- İş sağlığı hemşiresinin, çalışılan işyeri ne olursa olsun, iş koluna bağlı değişiklik göstermeyecek görevleri dokuz başlık altında toplanmıştır.

İş Sağlığı Hemşiresinin Görevleri

1. Sağlığın değerlendirilmesi;
 - Boy kilo ölçümü
 - Kan basıncı ölçümü
 - Vücut ısısının ölçümü
 - Nabız, solunum sayısı ve değerlendirmesi
 - Görme ve işitme değerlendirmesi
 - Kan ve idrar testleri.

İş Sağlığı Hemşiresinin Görevleri

- 2. Sağlığın geliştirilmesi
- 3. İş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi ve bakımı
- 4. İşe bağlı olmayan kaza ve hastalıkların önlenmesi ve bakımı
- 5. İş alanının gözlenmesi

- 6. Kayıt tutma
- 7. Sağlık eğitimi
- 8. Danışmanlık
- 9. İş sağlığı ile ilgili diğer kurumlar ve meslek üyeleri ile işbirliği